

Stiftelsen norsk kapitulasjonshistorie

Fortsatte Tyskland og Norge å føre krig? *Utl. 20/2.39*

Debatten om Norges folkerettslige stilling etter 10. juni 1940 har nu pågått såvidt lenge, at det er nødvendig å få en oversikt og se hvor langt den er kommet.

Av Truls Dahl

Det første spørsmål som Jon Sand tok opp, var Elverumsfullmakten. Her er vi enige om at Stortinget ikke vedtok å gi Regjeringen en fullmakt på Elverum, men at Regjeringen trodde den hadde en fullmakt og derfor under krigen tiltok seg myndighet som normalt tilligger Stortinget. Videre må det ansees klart at Stortinget i prinsippet mente dette ved ikke å stille Regjeringen for riksrett. Og mere skulle det ikke være å si om den tingen, særlig da den har liten sammenheng med det som er hovedspørsmålet i debatten.

Det er, nemlig Jon Sands påstand om at den formelle krigstilstand som hersket mellom Norge og Tyskland, ble brakt til opphør ved kapitulasjonsavtalen av 10. juni 1940. Han begrunner den med at i setningen «Samtlige norske stridskrefter nedlegger våpnene» må «samtlige» fortolkes absolutt, og dermed gjorde avtalen det umulig for Norge å fortsette krigen. Jeg har imidlertid hevdet at «samtlige» bare refererer til stridskreftene i Nord-Norge, slik at den norske regjering hadde ledning til å fortsette krigen med de ressurser den hadde ut for landets grenser. Og jeg har videre hevdet, og forsøkt å bevise, at det var akkurat det Regjeringen gjorde.

Med dette utgangspunkt mener jeg det har liten hensikt å diskutere ordlyden av kapitulasjonsavtalen videre. Det er et arbeide som bør overlates profesjonelle folkerettsjurister. Det debatten bør fortsette med, er spørsmålet om den norske og den tyske regjering fortsatte å føre krig med hverandre etter at kapitulasjonsavtalen var undertegnet. Dette er vesentlig et spørsmål om fakta, og der er det mange som kan gi bidrag. Tilslutt kan man ta opp det folkerettslige spørsmål om hvorvidt to stater som både formelt og reelt er i krig med hverandre, kan bringe den formelle krigstilstand til opphør uten samtidig å innstille den reelle krigføring. Her har jeg forøvrig inntrykk av at Jon Sand og jeg er enige om at dette ikke går an.

De viktigste spørsmål som har vært diskutert, og de viktigste argumenter som har vært fremført, er følgende: Gav den norske regjering ordre til å innstille krigføringen etter at kapitulasjonsavtalen var undertegnet? Det er hittil ikke fremkommet noe som tyder på dette, og det

er sikkert at de marinefartøyer som var istand til å fortsette kampen, gjorde det. Likeså fortsatte handelsflåten å seile for England.

Var handelsflåtens innsats «krigføring» i folkerettslig forstand? Jon Sand mener «nei», fordi handelsflåten ikke inngår i krigsmakten. Jeg mener at dette er en foreldet oppfatning. Moderne krig er ikke bare kamp mellom personer i uniform, men omfatter også meget annet, spesielt transport og fabrikasjon av krigsmateriell, og det utføres meget ofte av sivile. Av denne grunn blir det gamle forbudet mot å skyte på sivile ikke respektert lenger, og dette sees tydelig av at det var omtrent like farlig å være mannskap på et handelsskip, som på et orlogsfartøy.

Hvilken status hadde de militæravdelinger som ble satt opp i England med norsk personell? Jon Sand mener at dette var engelske avdelinger, bemannet med nordmenn som hadde meldt seg frivillig til de engelske styrker. Dette er etter min mening helt galt. Endel av personellet var ikke frivillige, men bestod av folk som tjenestegjorde i den norske krigsmakt, og som var utenfor Norge da kapitulasjonsavtalen ble undertegnet. Dette var dels faste offiserer og dels besetninger på skip og fly, og uten dem hadde det ikke vært mulig å sette opp nye avdelinger. Resten var frivillige, men de hadde meldt seg som frivillige til å tjenestegjøre i den norske forsvaret, og de ble lønnet av den norske stat, og administrert av norske overkommandoer. Etter krigen fikk de et dokument undertegnet av den norske forvarssjef, hvor det står uttrykkelig at de har tjenestegjort i Rikets Krigsmakt. Når det gjelder avdelingene, ble det lagt an på å fremheve at de var norske. Dette var lettest i Marinen hvor fartøyene hadde norske navn og førte norsk orlogsflagg.

Hvordan opptrådte så tyskerne etter kapitulasjonen? Det ser ikke ut til at tyskerne har gitt noe uttrykk for at de anså krigstilstanden mellom Norge og Tyskland som avsluttet, tvertimot ser de ut til å ha funnet det helt naturlig at fartøyer som førte norsk orlogsflagg, skjøt på dem med skarpt.

Av det jeg har skrevet her, og av det jeg har skrevet tidligere, skulle det fremgå at det jeg selv har opplevet som teknisk offiser i Luftforsvaret, og det jeg senere har hørt og lest, har gjort meg overbevist om at Norge i virkeligheten fortsatte å føre krig med Tyskland etter 10. juni 1940. Videre mener jeg at dette medførte at den formelle krigstilstand mellom de to land også vedvarte etter denne dato. Jeg er klar over at andre har en annen oppfatning, men mener at disse ikke har fremlagt overbevisende argumenter for sine påstander.

108045